

Gödri Rita

Sokszínű internet

Tófalvy Tamás *A magyar internet történetei* című tanulmánykötetéről

A Tófalvy Tamás szerkesztette *A magyar internet történetei* című tanulmánykötet a Typotex Kiadó gondozásában jelent meg 2021-ben. A könyv a hazai digitális kultúra és az online média feldolgozásával kapcsolatos hiányosságokat igyekszik pótolni, és reflektál arra is, hogy „habár fizikailag ténylegesen egy internet létezik, a valóságban azonban társadalmi és kulturális értelemben számtalan párhuzamos internetek élnek egymás mellett” (8. o.).

A kötet négy nagy fejezetből áll. Az első fejezetben (*Információ, társadalom*) három tanulmány kapott helyet, ebből kettő a *Segédkönyv a Politikai Bizottság tanulmányozásához* című kiadványt vizsgálja. Szakadát István úgy érvel, hogy a technikai fejlődés következtében egyre több művelet végezhető el egyazon szövegen, így egyre több, pontosabb és újabb tudást tudunk kinyerni belőle. A digitális technológiának köszönhetően az adatbázisok egyre kiterjedtebbé váltak, egyre nagyobb befogadótábort értek el, ugyanakkor az adatok rendszerezése új kihívás elé állítja a kutatókat. A *Segédkönyv* tartalmi és formai értelemben is proto-adatbázisnak tekinthető, mert a korabeli hatalmi elit történetét mutatja be a kezdetektől 1989-ig három nagy adattípus (a Politikai Bizottság tagjainak életrajza, a PB-ülések kronológiai sorrendje, a tisztségeket betöltők neve) segítségével. Szijártó Zsolt és Németh Szilvia tanulmánya sokkal közelebb hozza a *Segédkönyv* lényegét: a szerzők az analóg és a digitális közötti időszak médiatörténeti és kutatás-módszertani sajátosságait vizsgálják, és úgy érvelnek, hogy a *Segédkönyv* fontos mérföldkőnek tekinthető a mai digitális kultúra létrejöttében. A kiadvány újszerűsége abban áll, hogy egy lezárt történelmi korszak számbavételére tesz kísérletet, méghozzá úgy, hogy az összes eddigi fellelhető adatot egy kötetben adja közre. Az első fejezet utolsó tanulmányában Andok Mónika a magyar nők digitális jelenlétét és lehetőséget vizsgálja a hálózati világban. Arra a kérdésre keres választ, hogy ebben a közegben is megjelennek-e a nemek közti egyenlőtlenségek. A szerző a hozzáférés, a használat és a használat minősége szerint csoportosítja a digitális megosztottságot, és arra a következtetésre jut, hogy a 2019-es adatok szerint a férfi és a női internethasználók között a hozzáférés terén lassan kiegyenlítődték az arányok. Az internetes zaklatást vizsgálva Andok azt találja, hogy a magyar internethasználó nők hét százalékát érte már valamilyen zaklatás; az újságíró nők körében pedig jelentős mértékben megnőtt az online zaklatások száma az elmúlt öt évben.

A kötet második fejezetében (*Web, archiválás*) szereplő tanulmányok az archiválás gyakorlatáról, az azzal járó kihívásokról, valamint a digitális világban rejlő akadályokról, veszélyekről szólnak. Golden Dániel az Internet Expo Magyar Pavilon példáján keresztül mutatja be a virtuális archívumok felállításának és működtetésének problémáit. A tanulmányból megtudhatjuk: annak ellenére, hogy ez volt hazánk egyik legnagyobb virtuális kiállítása, a magyar nyelvű interneten mégsem maradt fenn, létezéséről csak közvetett dokumentumokból van tudomásunk. Mester Tibor tanulmánya túlmutat a klasszikus archiválási gyakorlatokon: a Régi Pécs nevű Facebook-oldal példáján keresztül azt mutatja meg, miként szerveződnek a hálózaton a közösségi archívumoknak nevezett médiagyűjtemények, milyen jellegzetességgel bírnak, és milyen jövőbeli státusra tehetnek szert. Moldován István *A könyvtárak digitalizációjától a digitális könyvtárig* című tanulmánya az első kettőt kiegészítve fontos kérdéseket vet fel a szelektálás kérdésével tekintve, például azt, hogy mi alapján szelektálunk az archiválási gyakorlatok során, és mi az, amit érdemes megőriznünk.

A tanulmánykötet harmadik fejezetében (*Pop, kultúra*) Radnai Dániel az Omega együttes rajongói közösségeit és a rajongói diskurzusokat elemzi, majd az együttes karrierjének technológiai és médiahasználati aspektusait vizsgálja. Fodor Péter *A mémektől a Puskás Arénáig* című tanulmánya a Trollfoci weboldal brandjét és nemzeti identitását elemzi, és bemutatja a márka különféle médiaműfajokon és médiaplatformokon átívelő megjelenéseit. Ezt követi Molnár-Kovács Dorottya motivációs kultúráról és annak paródiájáról szóló tanulmánya, amely

az interneten megjelenő motivációs üzenetek és a demotiváló plakátok történetét, eredetét vizsgálja. A fejezet utolsó tanulmányát Márfa Molnár László jegyzi, aki a magyar nyelvű internet nosztalgia-tematikájú oldalai közül kettőt (Retronóm és Szétszedtem project) mutat be.

A kötet utolsó fejezetében (*Tartalom, szolgáltatás*) olvasható Gálik Mihály írása, amely az Origo internetes hírportál piacra lépését és életciklusát mutatja be a Matáv, majd a Magyar Telekom szervezetében. Ezt követően Tófalvy Tamás a *media capture* modellek segítségével arra a kérdésre keres választ, hogy miként értelmezhetők a strukturális függetlenség és függőség különböző formái az Index hírportál 2020-ig tartó történetében. Tófalvy vizsgálja a portál államtól való függőségének változását, a nagy techcégek és az Index kapcsolatában megjelenő infrastruktúrális függést, illetve az Index gazdasági elkötelezettségének mértékét. A kötet következő tanulmányában Barkóczi Flóra a képzőművészet és a kollektivitás kapcsán az Artpool, a C³ és az Éjjeli Őrjárat 1990-es évekbeli weblapját és tevékenységét mutatja be. Ezt követően Botházi Mária a *Szerkesztőségek lélegeztetőgépen* című tanulmányát olvashatjuk, amelyben erdélyi újságírókkal készített interjúk a szerkesztőségek munkájáról, az újságírói kihívásokról, az erdélyi magyar nyelvű média bulvárosodásáról, az uniformizálódásról és a függőségi viszonyokról mesélnek. A beszélgetések tanulsága szerint az erdélyi médiában magyar politikai befolyás érvényesül, homályos a finanszírozási rendszer, a sajtót pedig a személyes viszonyok és a politikai alkuk uralják.

A Tófalvy Tamás által szerkesztett kötet újdonsága abban áll, hogy szakít a klasszikus rendszerelméleti keretekkel, mert nem a hazai nyilvánosság és a média alakulásáról, és nem is az internet magyarországi térhódításának történetéről szól. Ezt maga a szerkesztő is jelzi, amikor úgy érvel, hogy a magyar internet történeteinek feltárását nem nagy narratívák mentén kell elvégeznünk, hiszen az ezek által sugallt ismeretelméleti bizonyosság megkérdőjelezhető. Sokkal inkább érdekesek azok a megközelítések, amelyek a történetek megélésének módjairól és értelmezéséről szólnak. A tanulmánykötet tudományos jelentőségét ez a szerkesztői elgondolás adja: a címben lévő többes szám azt sugallja, hogy a fizikailag létező egy internet valójában számtalan történetet rejt magában. Ezeket a történeteket eddig javarészt olyanok írták, akik maguk is érintettek voltak bennük, ám e kötet rávilágít arra, hogy az internet történetét számtalan módon el lehet és el is kell mesélni. Ennek a feltárása pedig nem kötődik szorosan egy tudományterülethez, mert olyan sokoldalú eredetmítoszról van szó, amelynek sokféleségét az itteni szerzők tudományos diverzitása és az általuk használt módszerek sokasága mutatja meg igazán. Ennek felismerése és bemutatása teszi ezt a tanulmánykötetet igazán relevánssá a tudományos szférában.

A magyar internet történetei egyszerre sokszínű, izgalmas és informatív kötet. Ugyanakkor a magyarázó ábrák, a grafikonok hiánya, illetve a szövegek csoportosításában érezhető bizonytalanság megnehezíti a könyvben szereplő tudásanyag befogadását. A Tófalvy szerkesztette tanulmánykötet a kommunikáció- és médiatudomány, valamint az információ-történet iránt érdeklődők számára nyújt hasznos olvasmányt (Tófalvy Tamás, szerk.: *A magyar internet történetei*, Typotex Elektronikus Kiadó Kft., Budapest, 2021 190 oldal, 3600 Ft).

Gödri Rita 2019 óta az Átlátszó Oktatás újságírója. Kommunikáció alap- és mesterszakos tanulmányait a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán abszolválta. Érdeklődési, kutatási területe: újságírás, oktatáspolitikai, migráció. E-mail: ritagodri17@gmail.com